

законодавства в неї п'ять разів вносились зміни. У більшості випадків такі зміни були пов'язані із уточненням видів покарань (посилення меж кримінальної відповідальності), а також зменшенні строку невиконання аліментів, який може свідчити про те, що таке ухилення є злісним (з шести до трьох місяців). Такі кримінально-правові заходи надають можливість здійснювати позитивний вплив на кримінологічну ситуацію шляхом зменшення кількісного показника кримінальних правопорушень, передбачених ст. 164 КК України.

Таким чином, проведене дослідження дозволило підсумувати, що до кримінологічних чинників соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за ухилення особи від сплати аліментів на утримання дитини необхідно віднести: 1) рівень суспільної небезпечності кримінального правопорушення і потенційні наслідки для потерпілого, держави та суспільства; 2) відносну поширеність такого діяння, що свідчить про відсутність дієвих способів впливу; 3) ймовірність того, що діяння може входити до детермінаційного комплексу як самостійний чинник, який впливатиме на кількісно-якісний показник інших (зокрема, більш тяжких кримінальних правопорушень).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-123>

ПОДАТКОВЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Манукян Амазасп Аракелович

аспірант кафедри податкового права

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Оскільки концепція податкового права отримала своє закріплення у 2010 році в Податковому кодексі України, то підходи науковців до поняття «податкове правопорушення» ще не є загально визначеними. У зв'язку з активними дискусіями у Верховній Раді щодо змін до Податкового кодексу України, це дослідження є актуальним. Українське податкове законодавство довгий час не включало вину як елемент складу податкового правопорушення, проте в 2021 році вона була врахована, що є великим кроком у розвитку концепції податкового правопорушення.

Поняття «правопорушення» та «делікт» часто вважаються тотожними, адже як під правопорушенням, так і під деліктом розуміють незаконну дію, злочин або проступок. Як зазначає Г. П. Гончар, поняття «делікт» походить з римського права. Деліктом вважається правопорушення, тобто проступок, незаконна дія, злочин.

Автор підкреслює, що у сучасній юридичній літературі під деліктом передусім розуміють правопорушення, а отже, доцільно з'ясувати змістовне навантаження цієї категорії. Правопорушення є суспільно небезпечним або шкідливо неправомірним (протиправним) винним діянням (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, яке спричиняє юридичну відповідальність [1, с. 248].

Вищезазначене тлумачення «правопорушення» дає підстави зробити висновок про те, що під цією категорією слід розуміти протиправне, винне (умисне або необережне) діяння (дію або бездіяльність), що посягає на охоронюваний законодавством об'єкт, і за яке законом передбачено юридичну відповідальність.

М. П. Кучерявенко під податковим правопорушенням розуміє протиправне (передбачене податковим законодавством), винне діяння (дія чи бездіяльність) особи, пов'язане з невиконанням чи неналежним виконанням податкового обов'язку, за яке передбачена юридична відповідальність [4, с. 118]. Легальне ж визначення поняття «податкове правопорушення» визначено в п. 109.1 ст. 109 Податкового кодексу України [5]. На погляд М. І. Трипольської, це визначення не позбавлено недоліків і потребує суттєвого доопрацювання, адже визначення поняття будь-якого явища повинно ґрунтуватися на дослідженні ознак, які йому притаманні [6, с. 41].

Отже, слід констатувати, що на сьогодні немає єдності поглядів щодо того, чи наділені властивістю суспільної небезпечності правопорушення, які не містять ознак складу злочину. Це стосується й податкового правопорушення, адже, виходячи з визначення, яке наведене у п. 109.1 ст. 109 Податкового кодексу України, не можна зробити остаточний висновок про те, чи є воно суспільно небезпечним чи шкідливим, або ж наділене обома цими властивостями. Встановити зв'язок суспільної небезпечності та шкідливості правопорушення, а також можливості віднесення їх до ознак податкового правопорушення можна лише шляхом розкриття змісту та сутності кожного із цих явищ. Суспільна небезпечність за своєю сутністю полягає в загрозі настання негативних для суспільства наслідків. Суспільна шкідливість властива діянню, яке спричиняє настання негативних для суспільства наслідків матеріального або нематеріального характеру [7, с. 124].

Враховуючи те, що фінансово-правова відповідальність має певну специфіку, вона зазвичай не спрямована на виховання особистості порушника, а покликана лише відновити порушений стан речей та компенсувати завдані порушенням збитки, це, на думку А. Й. Іванського, накладає певний відбиток і на властивості підстав її застосування. Виходячи із цього, податкове правопорушення обов'язково має бути суспільно шкідливим, а отже, залишати відповідні негативні наслідки [8, с. 159].

А. О. Штанько визначає суспільну шкідливість як шкоду, що завдається або може бути завдана правопорушенням окремим особам, державі, суспільству, яка вимірюється в кількісному та (або) якісному співвідношенні й виражається в майнових, немайнових та інших наслідках, у результаті чого порушується унормований стан соціальних зв'язків у суспільстві. Таким чином, суспільна шкідливість податкового правопорушення виражається в порушенні суб'єктивних прав та юридичних обов'язків або перешкоджанні їх виконанню, а також полягає в здатності загрожувати спричиненням суспільно шкідливих наслідків або в завданні цих суспільно шкідливих наслідків об'єктам фінансово-правової (податково-правової) охорони [9, с. 89].

Наступною ознакою, яка характеризує податкове правопорушення, є протиправність. Виходячи зі змісту ч. 1 ст. 109 Податкового кодексу України, податковим правопорушенням є діяння, яке порушує вимоги Податкового кодексу України та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. На думку М.І. Трипольської, все це можна об'єднати поняттям “податкове законодавство”. Таким чином, податковим правопорушенням може бути визнане лише те діяння, яке порушує норми податкового законодавства, що встановлюють податкові обов'язки та заборони [6, с. 42].

Ще однією ознакою податкового правопорушення є те, що воно має зовнішню форму виразу, тобто вчиняється у формі діяння (дії або бездіяльності). На думку А. О. Штанько, дія є активною формою податкового правопорушення й виражається у вчиненні тих дій, від яких відповідно до чинного податкового законодавства слід було утриматися. Говорити ж про бездіяльність можна в тому випадку, коли на порушника покладається обов'язок здійснити певні дії, а він від них утримується. Існують випадки, коли одне й те саме податкове правопорушення може вчинятися як у формі дії, так і у формі бездіяльності [10, с. 16].

Останньою, не менш важливою, ознакою податкового правопорушення є караність. Як вказує О. Баранова, зазвичай у юридичній науці діяння може бути визнане правопорушенням лише у тому випадку, якщо за його вчинення законодавством встановлена юридична відповідальність. Відповідно до п. 111.2 ст. 111 Податкового кодексу України, фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені. Отже, діяння, які підпадають під ознаки складу податкового правопорушення, є караними, оскільки передбачають заходи фінансово-правової відповідальності [11].

Після розгляду питання про поняття та види податкового правопорушення було зроблено ряд висновків, основними з яких є наступні:

1. Податкове правопорушення слід розуміти як протиправне (вчинене з порушенням податкового законодавства), винне діяння (дія або бездіяльність) платників податків, податкових агентів та інших осіб, за вчинення якого податковим законодавством передбачено застосування заходів фінансово-правової відповідальності. Відповідальність за податкові правопорушення вирізняється специфічною рисою, яка полягає у відмінності цілей її застосування (вона зазвичай покликана лише відновити порушений стан речей та компенсувати завдані порушенням збитки, а не спрямована на виховання порушника).

2. Податкове правопорушення наділено, насамперед, загальними ознаками, які притаманні будь-якому виду правопорушень. Податковим правопорушенням властиві такі ознаки: є основною підставою фінансово-правової відповідальності за порушення податкового законодавства; їм властива суспільна шкідливість, протиправність, винність; вчиняються у формі діяння (дії або бездіяльності); є караними (за їх вчинення в податковому законодавстві передбачені заходи фінансово-правової відповідальності). Фактично, відсутність вини платника податків у деяких випадках, визначених законодавством, унеможливує притягнення до відповідальності за податкові правопорушення, що і було закріплено законодавчо, шляхом внесення змін до ст. 109 Податкового кодексу України у 2021 році.

3. Ознаки складу податкових правопорушень об'єднуються в чотири групи: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Ця концепція аналогічна для кримінальних злочинів і адміністративних проступків. Об'єктом є фінансові інтереси держави, об'єктивною стороною є дія або бездіяльність. Суб'єктами податкових правопорушень є платники податків, податкові агенти та їх посадові особи. Вина є характеризуючою обставиною дій (бездіяльності) особи, і полягає в умисному недотриманні правил і норм Податкового кодексу.

Література:

1. Гончар Г. П. Теоретичні та прикладні аспекти фіскальних деліктів. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 4 (15). С. 247–252.

2. Дьоміна С. Адміністративна деліктність у сфері митної справи. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. Вип. 52. С. 152–157.

3. Смакограй М. Поняття фінансової відповідальності за податкові правопорушення. *Знання європейського права*. 2021. № 4. С. 42–46.

4. Податкове право України: навч. посіб. / за ред. М.П. Кучерявенка. Харків, 2010. 255 с.

5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 23.11.2023. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20231123#Text> (дата звернення: 07.12.2023).

6. Трипольська М.І. Поняття та ознаки податкового правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 1 С. 41–45.

7. Літвінцева А. С. Поняття та склад податкового правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 35(1.2). С. 123–126.

8. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність та фінансово-правовий примус. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4. С. 157–166.

9. Штанько А. О. Теоретико-правові аспекти суспільної небезпеки і соціальної шкідливості правопорушення: критерії розмежування. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 44. С. 88–96.

10. Штанько А. О. Правопорушення як вид правової поведінки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 2009. 22 с.

11. Баранова О. Податкові правопорушення: які умови визначають вину. URL: https://biz.ligazakon.net/news/201197_podatkov-pravorogushennya-ya-k-umovi-viznachayut-vinu (дата звернення: 07.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-124>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАКОНОДАВЧОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Цибульник Неллі Юріївна
кандидат юридичних наук

Законодавче регулювання сектору безпеки в Україні є постійним процесом, що відбувається у контексті змін у геополітичному середовищі та загрозах національній безпеці країни. Продовження розвитку законодавчої бази та підвищення рівня професіоналізму органів сектору безпеки є важливими завданнями для забезпечення національної безпеки та стабільності в Україні. Законодавче регулювання сектору безпеки України є ключовим інструментом в цій місії, тому його постійне вдосконалення та розвиток є важливим завданням для держави. Воно здійснюється через ряд законів та інших нормативно-правових актів. Основним законом, що регулює діяльність